

Nastavni proces očima studenata:

rezultati ankete na KBF-u u Splitu

*Nediljko A. Ančić i
Neven Duvnjak, Split¹*

UDK: 371.21/378.14
Stručni rad
Primljeno: 4. svibnja 2008.
Prihvaćeno: 20. srpnja 2008.

e-mail: sunceal@yahoo.com

Ponukani bolonjskim smjernicama koje ističu potrebu praćenja nastavnog procesa osobito putem anketiranja studenata/ica nakon završenih kolegija ili na kraju semestra, napravili smo anketna pitanja i proveli ispitivanje na trećoj godini Filozofsko-teološkog studijskog programa Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu. U prvom dijelu predstavljamo okvir istraživanja s osnovnim podacima o Fakultetu, njegovoj speci-

fičnosti i broju polaznika te nakani istraživanja. U drugom i trećem poglavlju donose se obrađeni rezultati odgovora na postavljena pitanja iz oba istraživanja. Slijedi završni osvrt na dobivene rezultate s konkretnim primjedbama i prijedlozima o prioritetnim zadaćama koje se nameću kao odgovor na izražene nedostatke i neispunjena očekivanja polaznika teološkog studija u Splitu.

Ključne riječi: studij, teologija, Hrvatska, bolonjski proces, anketa

Uvod

Rijetka su istraživanja među studentima o ozračju na hrvatskim učilištima i o sudjelovanju u nastavnom procesu. Još je manje poznato u tom pogledu stanje na trima Katoličkim bogoslovnim fakultetima. Kada se istraživanja i provode, onda je to za internu upotrebu pojedinih ustanova i njihovih profesora pa rezultati ne dopiru do šire akademske zajednice, a još manje do svih onih koji su uključeni u obrazovni proces i na svoj način za nj odgovorni.² Međutim općenito je poznato kako

¹ Autori su prof. dr. sc. Nediljko A. Ančić, pročelnik katedre za temeljito bogoslovlje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu i mr. sc. Neven Duvnjak, sa Instituta društvenih znanosti Ivo Pilar — centar Split.

² Prema bolonjskim smjernicama anketu treba provesti kod svakog napredovanja profesora.

uspješnost nastavnog procesa u znatnoj mjeri ovisi o suradnji nastavnika i studenata i njihovoj međusobnoj interakciji i komunikaciji. Od nastavnika se očekuje ne samo da studentima predmetno gradivo kvalitetno protumači, te živahno i zanimljivo prenese, nego jednako tako da slušatelje i partnere u nastavnom procesu potakne na aktivno praćenje nastave i na raspravu o pojedinim pitanjima kako bi što bolje ovladali potrebnim znanjima i stekli predviđene kompetencije. U tu svrhu potrebno je upoznati očekivanja studenata i procijeniti njihovu razinu osposobljenosti za praćenje izlaganja, te poticati motiviranost učenja povezujući nastavno gradivo s aktualnim problemima. Isto tako, važno je pokazati njegovu relevantnost, kako za sadašnjost, tako i za buduće zvanje polaznika studija.

Prinos toj problematici žele pružiti ovdje predstavljeni rezultati ankete provedene među polaznicima jednog manjeg dijela Filozofsko-teološkog studijskog programa na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu.

1. Svrha anketnog istraživanja

Po broju studenata Katolički bogoslovni fakultet spada u skupinu mladih i manjih članica Splitskoga sveučilišta. Utemeljen je 1999. udruživanjem dviju sastavnica: tadašnje Teologije u Splitu i njoj pridruženog Teološko-katehetskog instituta, te Franjevačke teologije u Makarskoj.³

U godini prije udruživanja Teologija u Splitu je imala 100 studenata. Filozofsko-teološki studij brojio je 73 upisanih: 26 dijecezanskih bogoslova, 6 redovničkih bogoslova, 3 redovnice, 18 laika i 20 laikinja.

Teološko-katehetski institut u dvije godine imao je 27 polaznika: od toga 1 redovnicu, 4 laika i 22 laikinje.

Franjevačka teologija u Makarskoj iste je godine u petogodišnjem studiju brojila 17 upisanih klerika.⁴

Anketa obuhvaća treću godinu Filozofsko-teološkog studijskog programa, pa premda nije u dovoljnoj mjeri reprezentativna, može pružiti stanovite uvide u određene segmente nastavnog procesa, raspoloženja na učilištu, odnose prema studiju, te uključenost polaznika u duhovne ponude i odnos prema njima. Anketno istraživanje provedeno je 2005.

³ Kratki pregled povijesti obiju sastavnica vidi: Povijesni osvrt, u: Katolički bogoslovni fakultet, Raspored akademske godine 2007./2008., Split 2007., str. 3-6.

⁴ U taj broj nisu uključeni polaznici šeste tj. pastoralne godine. Franjevačka je teologija svoje klerike šeste godine upućivala na Katolički bogoslovni fakultet u Zagreb da tamo pohađaju pastoralnu godinu i diplomiraju. Podatke je dostavila s. Maneta Mijoč, tajnica Katoličkog bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu.

g., a u poboljšanom obliku ponovljena je 2007. g. (što znači da ujedno imamo dvije ankete).

Od akademske godine 2005./2006. u Hrvatskoj se nastavni programi izvode prema bolonjskim smjernicama. No, oni programi koji su prije toga započeti, nastavili su se izvoditi u nepromijenjenom obliku. Tako je i anketno istraživanje iz 2005. g., premda potaknuto bolonjskim procesom, obavljeno među studentima koji su teološki studij nastavili prema starom programu.⁵ Anketna pitanja izradio je nastavnik koji polaznicima treće godine predaje dva temeljna predmeta, a istraživanje je proveo nakon odslušanih predavanja odnosno na kraju ljetnog semestra.⁶

U prvom dijelu postavljena su opća pitanja (dob, spol, te o pripadnosti laicima ili klericima). Slijedi nekoliko pitanja o atmosferi na učilištu, opterećenosti studijem i odnosu prema pojedinim predmetima. Na kraju toga dijela su pitanja o njihovu sudjelovanju u duhovnim ponudama, te o aktivnostima i zadovoljstvu studenata/ica s postojećim stanjem na učilištu.

Drugi dio ankete usredotočuje se na dva osnovna kolegija u trećoj godini: Crkvu Kristovu i Kršćansku objavu. Od slušača tih predmeta željelo se dobiti odgovore o njihovu odnosu prema spomenutim nastavnim predmetima i njihovu predavaču, zatim o načinu praćenja predavanja, uspješnosti tumačenja gradiva i prenošenja znanja, o mogućnostima interaktivnog sudjelovanja u nastavi, te o preglednosti obrađenog gradiva i dostupnosti literature za pripremu ispita.

Ovaj dio istraživanja predstavlja uži i specifičniji segment unutar ankete, jer se odnosi samo na dva predmeta i njihova predavača. Svjesni smo mogućeg prigovora kako ispitanici svojim odgovorima u danim okolnostima ne iskazuju potrebnu objektivnost, pa se sukladno tome rezultati toga dijela istraživanja ne mogu smatrati u potpunosti pouzdanima.⁷ Međutim, i povrh spomenutog ograničenja, anketa je zamišljena kao cjelina pa rezultate donosimo u cijelosti. Nadamo se da će predstavljeno istraživanje pružiti značajne spoznaje o radu, navikama i odnosima u fakultetskoj zajednici te time pripomoći unaprjeđenju cjelokupnog nastavnog procesa.

2. Polaznici Katoličkog bogoslovnog fakulteta

Kada je u akad. god. 2004./2005. provedena prva anketa, Fakultet je imao sveukupno 252 upisana studenta/ica.⁸

⁵ Anketa iz 2007. g. provedena je »bolonjcima«, odnosno među studentima/icama koje su upisali studij prema bolonjskim smjernicama.

⁶ Riječ je o profesoru Nediljku A. Ančiću, suautoru ovoga teksta.

⁷ Kod provođenja ankete od nastavnog profesora uvijek postoji određeni obzir ispitanika pa se može sumnjati u objektivnost njihovih odgovora.

⁸ Podatci su dobiveni od s. Mariangele Majić, voditeljice Studenske službe na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu.

Na Filozofsko-teološkom studiju⁹ bilo je 160 polaznika. Od toga su 32 studenta/ice u statusu onih koji ne pohađaju predavanja: 21 apsolvent/ica, te oni kojima je studij u stanju mirovanja (11).

Od ukupnog broja upisanih na FTS muškaraca je bilo 108, a žena 52. Prema podjeli na klerike i laike redosljed je sljedeći: 38 dijecezanskih bogoslova, 22 franjevačka bogoslova, 2 redovnice, 48 laika i 50 laikinja.

TKS je te godine imao 92 upisana polaznika. Od toga su 39 studenata/ica u statusu onih koji ne pohađaju predavanja: 32 apsolventa/ice i 7 sa studijem u stanju mirovanja. Od ukupnog broja polaznika na TKS muškaraca je bilo 23, a žena 69 (od toga su 3 redovnice).

Dvije godine poslije (u akad. god. 2006./2007.) ukupan broj upisanih studenata/ica na oba studija iznosio je 273.

FTS je imao 158 polaznika. Od toga 36 u statusu onih koji ne pohađaju predavanja: 26 apsolvenata/ice, a 10 sa studijem u stanju mirovanja. Od ukupnog broja upisanih na FTS muškaraca je bilo 102, a žena 56. Prema podjeli na klerike i laike poredak je sljedeći: 36 dijecezanskih bogoslova, 16 franjevačkih bogoslova, 2 redovnice, 50 laika i 54 laikinje. Na TKS-u bilo je 115 upisanih. Od toga 45 u statusu onih koji ne pohađaju predavanja: 41 apsolvent/ica i 4 sa studijem u stanju mirovanja. Muškaraca je bilo 31, a žena 84 (od toga broj je 5 redovnica). Od ukupnog broja studenata/ica (273) muškaraca je 133 (48,7 posto), žena 140 (51,3 posto), laika/inja 214 ili 78,4 posto, laika 81 ili 29,7 posto, laikinja 133 ili 48,7 posto), klerika 52 (19 posto), te redovnica 7 (2,6 posto).

I. DIO

3. Rezultati ankete provedene 2005. g.

U prvom dijelu teksta prezentirani su rezultati anketnog upitnika provedenog među 22 polaznika/ica treće godine Filozofsko-teološkog studija Katoličkog bogoslovnog fakulteta (KBF) Sveučilišta u Splitu, na kraju ljetnog semestra 2005. godine¹⁰. Zbog malog uzorka korištena je deskriptivna statistika, odnosno prezentirana je distribucija frekvencija.

⁹ Za nazive studijskih programa na Fakultetu se upotrebljavaju sljedeće kratice: FTS=Filozofsko-teološki studij; TKS= Teološko-katehetski studij.

¹⁰ Anketu je među studentima/cama proveo njezin autor prof. dr. Nediljko A. Ančić. Anketa je urađena prema naputcima bolonjskih smjernica u prostorijama KBF u utorak, 7. lipnja 2005. godine. Glavna joj je svrha omogućiti profesorima bolje praćenje nastavnog procesa.

a) Opća pitanja

1. *Godina rođenja:*

Polaznici/e su rođeni u rasponu od 1977. do 1984. godine. Najviše ih je rođeno 1983. godine (7), petoro 1984. godine, a po četvero 1981. i 1983. godine. Ako izuzmemo dvoje rođenih prije 1980-tih, prosječna dob ispitanika/ica je **22,5** godina.

2. *Spol:*

U »uzorku« dominiraju muškarci (17 ili 81,0%) dok je žena 4 ili 19,0% (u jednom upitniku ova je rubrika ostala nepopunjena, nap. a.).

3. *Status:*

Među ispitanicima najviše je laika/nja (11 ili 52,4%), slijede svećenički kandidati (9 ili 42,9 %), te jedan redovnički kandidat.

4. *Jeste li zbog nepoloženih ispita imali problema s upisom u ovaj semestar?*

Od svih anketiranih polaznika/ica, samo je jedan imao problema s upisom u tekući semestar zbog nepoloženih ispita.

5. *Kako doživljavate opterećenje predavanjima?*

Najveći broj anketiranih (81,0%) smatra kako je opterećenje predavanjima podnošljivo, što znači da preteže pozitivan stav prema ovom segmentu studija. Manji broj ih ima drugačije mišljenje: dvoje daje potpuno pozitivnu ocjenu i misli da je u tom pitanju nađena »prava mjera«, a dvoje smatra kako je opterećenje predavanjima »nedovoljno«.

6. *Koliko sudjelujete u ostalim ponudama u okviru KBF u Splitu (simpoziji, predstavljanja, znanstveni kolokviji, itd.)?*

Ispitanici su »podijeljeni« u tom pitanju: 11 (ili svaki drugi/a) često sudjeluje na dodatnim (izvannastavnim) ponudama, a 10 to čini povremeno. Samo jedna studentica nikada ne prisustvuje spomenutim sadržajima.

7. *Ima li na KBF dovoljno duhovne ponude (zajedničke mise, izleti, duh. animacija itd.)?*

Većina je nezadovoljna ovim važnim segmentom studentskoga života, obzirom na narav fakulteta. Oni koji su izrazili nezadovoljstvo

smatraju kako bi duhovnih sadržaja trebalo biti više (68,3%), a samo dvoje ocjenjuje kako duhovne ponude ima »dostatno« (napomena: svaki peti ispitanika/ica (22,7%) nije dogovorio na ovo pitanje).

8. *Kako doživljavate ozračje na KBF-u?*

Studenti/ice daju različite ocjene »kvaliteti« ozračja na KBF-u, gdje se misli na kolegijalnost, odnosno međuljudske odnose, u prvom redu na relaciji studenti/ce-profesor. Iako većina anketiranih ozračje smatra »zdravim i ugodnim« (62%), četvrtina njih ocjenjuje ga kao loše, odnosno kao »zabrinjavajuće i negativno« (23,8%). Njima treba pribrojiti 3 odgovora koja su također negativno orijentirana, a prema kojima je ozračje na splitskom KBF-u ocijenjeno kao »problematično«.

9. *Posvećuje li, prema Vašem mišljenju, KBF dovoljno brige studenticama i studentima?*

Slično kao u odgovorima na prethodno pitanje, polaznici/ice izražavaju (djelomično) nezadovoljstvo stanjem na KBF-u u pitanju brige o studenticama i studentima. Naime, svaki drugi/a smatra da bi takve brige trebalo biti više (55%), a petina misli da je briga »nedovoljna« (22,7%). Ako zbrojimo ta dva odgovora, tri četvrtine anketiranih izražava veće ili manje nezadovoljstvo brigom fakultetskog osoblja. Pozitivno mišljenje o tom problemu ima samo 22,7% studenata/ica, što znači da bi osoblje na KBF-u (u prvom redu nastavno) trebalo težiti poboljšanju brige o svojim polaznicima.

10. *Izdvojite neke od predmeta koji su vam najlakši, najteži, najdosadniji i najkorisniji:* (podaci su rangirani: u zagradama je broj odgovora, a predmeti s istim brojem odgovora poredani su abecednim redom)

Tablica 1

NAJLAKŠI	NAJTEŽI	NAJDOSADNIJI	NAJKORISNIJI
Gregorijansko pjevanje (4)	Grčki jezik (7)	Pneumatologija (4)	Crkva Kristova (8)
Logika (3)	Bog Stvoritelj (4)	Glazbena kultura (2)	Bog Stvoritelj (3)
Biblijska teologija SZ (2)	Otajstvo Trojedinog Boga (4)	Pedagogija (2)	Osnovno moralno bogoslovlje (3)
Ekumensko bogoslovlje (2)	Teodiceja (3)	Gregorijansko pjevanje (1)	Pneumatologija (3)
Glazbena	Povijest religija (2)	jezici (1)	Svi (3)
		Osnovno moralno	Biblijska teologija SZ (3)

kultura (2)	Biblijska teologija	bogoslovlje (1)	Biblijska
Istočno	SZ (1)	Povijest (1)	teologija NZ (2)
bogoslovlje (2)	Filozofski predmeti (1)		Kršćanska
Crkvena povijest	Jezici (1)		objava (2)
Hrvata (1)	Pneumatologija (1)		Mariologija (2)
Crkvena	Pedagogija (1)		Psihologija (2)
povijest (1)	Razvojna		Dogmatika (1)
Etika (1)	psihologija (1)		Egzegeza SZ (1)
Kršćanska			Ekleziologija (1)
literatura (1)			Fundamentalna
Kršćanska			teologija (1)
nauka (1)			Kristologija (1)
Liturgija (1)			Moralka (1)
Psihologija (1)			Patrologija (1)
Temeljno			Povijest Crkve (1)
bogoslovlje (1)			Povijest religija (1)
Uvod u misterij			Povijest dogmi (1)
Krista (1)			Sveto pismo (1)

Kao najlakši predmeti ističu se Gregorijansko pjevanje i Logika, najtežima se smatraju Grčki jezik, Bog Stvoritelj i Otajstvo Trojedinog Boga, polaznicima je najdosadnija Pneumatologija, a najkorisniji predmet im je Crkva Kristova (vidi tablicu 1).

A) POSEBNA PITANJA

(Napomena: odgovori na sljedeća pitanja odnose se na predmete Crkva Kristova i Kršćanska objava, te na profesora tih predmeta)

11. Kako ste posjećivali predavanja spomenutih predmeta?

Većina studenata/ica (nešto manje od dvije trećine ili 63,6%) redovito je nazočila predavanjima spomenutih kolegija, a »uglavnom redovito« (po prilici) svaki treći (31,8%).

12. Jeste li stekli cjelovit pregled tema i gradiva koje je obrađeno?

Tablica 2

Crkva Kristova		Kršćanska objava	
Uglavnom jesam	77,3%	Uglavnom jesam	59,1%
Djelomično	22,7%	Djelomično	31,8%
Nemam pregleda	-	Nemam pregleda	9,1%

Iz gornjih podataka se vidi kako su studenti/ice stekli znatno bolji pregled tema i gradiva predmeta Crkva Kristova, u usporedbi s predmetom Kršćanska objava, koji je nešto slabije predstavljen i pojašnjen polaznicima.

13. Kako ocjenjujete vašu aktivnost na predavanju?

Većina anketiranih tijekom predavanja pravi kratke bilješke (60%), petina samo sluša profesora, a 18,2% »hvata misli i skicira predavanja«. Ako zbrojimo prvi i treći odgovor, vidi se kako je gotovo 80% ispitanika/ica aktivno i koncentrirano tijekom predavanja.

14. Postoji li mogućnost interaktivnog sudjelovanja na predavanjima?

Najviše studenata/ica (68%) je odgovorilo kako »profesor često daje mogućnosti pitanja i diskusije«, dok petina — što je zanimljivo — odgovara »...kako se boje postaviti pitanje«.

15. Vaše sudjelovanje u raspravama na predavanjima:

Iako većina odgovara kako im profesor daje mogućnost diskusije na predavanjima, oni tu mogućnost koriste rijetko (50%) ili nikako (23%). S druge strane, tek svaki četvrti student/ica se često javlja za riječ (27,3%). Ovakav odgovor sugerira da bi profesor trebao poticati studente na suradnju u smislu slobodnog dijaloga odnosno razmjene argumenata.

16. Kako planirate pripremu ispita?

Više od tri četvrtine polaznika/ica ispitu priprema kontinuirano tijekom predavanja (77,3%), dok je »kampanjaca« koji cijelu pripremu ostavljaju nakon završetka predavanja znatno manje (po prilici svaki peti ili 22,7%).

17. Kako doživljavate tumačenje gradiva?

Većina studenata/ica tumačenje gradiva na kolegijima Crkva Kristova i Kršćanska objava ocjenjuje pozitivno, odnosno kao »jasno i argumentirano« (77,3%). Petina (22,7%) ih je djelomično nezadovoljna i smatraju kako gradivo »...nije uvijek dovoljno protumačeno«. Dvoje studenata izabralo je »otvoreni« odgovor: prvi smatra kako »...se problemi javljaju kada se student koji nema vjere nalazi na teološkom fakultetu«, dok drugi odgovara kako je »...tumačenje gradiva odlično«.

18. Kako doživljavate metodu izlaganja?

Najveći broj ispitanika/ica (91%) ima izrazito pozitivno mišljenje i odgovaraju kako »...profesor često povezuje sadržaje gradiva s aktualnim pitanjima«. Samo dvoje je nezadovoljno i smatraju kako se predavač previše »...zadržava na rubnom i sporednom«.

19. Koji ste način izlaganja prepoznali kod spomenutih predmeta?

Većina (82%) ističe kako predavač »...slobodno govori s katedre iz svojih skica i natuknice bilježi na ploči«, dvoje odgovora »...kako stalno govori i hoda po dvorani«, dok dvoje izlaganje doživljavaju kao potpuno pasivno (»...profesor nepomično sjedi i čita iz svojih skripata«).

20. U kojoj vas je mjeri profesor uspio zainteresirati za spomenute predmete?

Očito je kako su studenti/ice zadovoljni predmetima i predavačem: 62% je nakon upoznavanja sa spomenutim predmetima počelo »...drukčije razmišljati o Crkvi«, a slijede oni koji će »...možda upisati neki seminar iz tih katedri« (38%). Nitko od anketiranih nije odabrao preostale dvije, negativno usmjerene, alternative koje glase: »Predmeti mi jednostavno ne leže« i »Izlaganja su dosadna«.

21. Je li profesor ponudio dovoljno informacija o tome što, odakle i kako se pripremiti za ispit?

Kao i u odgovorima na prethodna pitanja iz ove skupine, ispitanici/ice pozitivno ocjenjuju pripremu ispita, gdje većina (86%) smatra da imaju dovoljno potrebnih informacija. Samo dvoje misli da bi bilo poželjno uvesti kolokvij.

22. U kojoj mjeri možete reći da studij teologije odgovara vašim očekivanjima?

Nešto manje od dvije trećine anketiranih smatra kako su njihova očekivanja od studija teologije djelomično ispunjena (63,6%), dok je trećina posve zadovoljna studijem. Dakle, u većini su oni koji su očekivali više, pa bi ovo pitanje trebalo produbiti, kako bi se vidjeli koji su glavni razlozi nezadovoljstva odnosno neispunjenih očekivanja.

**23. Ako imate posebnih primjedbi, molimo da ih ovdje iznesete:
(otvoreno pitanje)**

Sedmero ispitanika/ica dalo je sljedeće primjedbe (odgovori su doslovno prepisani, bez autorskih intervencija):

1. *»Neki profesori se ponašaju kao da su studenti na studiju zbog njih, a ne obratno.«*
2. *»Trebalo bi uvesti praktičan rad tj. da sami studenti češće na predavanjima održe neko izlaganje iz neke teme samostalno.«*
3. *»Termini ispitnih rokova predstavljaju problem. Čini mi se da bi profesori trebali više međusobno dogovarati kako bi omogućili studentima polagati više ispita.«*
4. *»Pohvaljujem povremeno komentiranje aktualnosti u Crkvi i svijetu i predlažem da toga bude još više.«*
5. *»Nemam posebnih primjedbi, osim pohvale, jer ova dva predmeta su mnogo jasnije i kvalitetnije prikazana studentima, nego mnogi na ovome fakultetu.«*
6. *»Odlazak u žid. općinu bio je osvježavajući i poučan. Trebalo bi možda posjetiti i druge vjerske zajednice ako ne preko predavanja, onda poslije podne.«*
7. *»Smatram da nije toliko nužan prevelik doprinos aktivnog sudjelovanja studenta — nekima odgovara i metoda aktivnog slušanja.«¹¹*

4. Rezultati ankete provedene 2007. g.

Istraživanje metodom anketnog upitnika ponovno je provedeno među 21 polaznikom/com treće godine Filozofsko-teološkog studija Katoličkog bogoslovnog fakulteta (KBF) Sveučilišta u Splitu, na kraju ljetnog semestra 2007. g.¹² Kako se upitnik (izmijenjen i poboljšan) razlikovao od onoga iz 2005., rezultate nismo mogli kumulirati, odnosno zajedno ih obraditi i interpretirati.

U tekstu su dani isključivo temeljni podaci, odnosno opća distribucija frekvencija.

A) Opća pitanja

1. Godina rođenja

Ispitanici/e su rođeni u rasponu od 1959 do 1986. godine. Najviše ih je rođeno 1984. i 1985. godine (po 6). Ako izuzmemo dvoje rođenih 1969. i 1966. godine, **prosječna dob uzorka je nešto veća od 23 godine.**

¹¹ Odgovori su znakoviti i zanimljivi i, iako malobrojni, daju korisne naznake/smjernice za unaprjeđivanje nastave i izvannastavnih aktivnosti.

¹² Aketu je ponovno proveo prof. dr. Nediljko A. Ančić, u lipnju 2007. g.

2. *Spol*

Među polaznicima dominiraju muškarci koji je 16 ili 76,2%, dok je žena znatno manje (5 ili 23,8%).

3. *Status*

Najviše je laika/inja i to više od 50% (11), a slijede svećenički kandidati (5) i redovnici (5).

4. *Općenita ocjena odslušanih kolegija u proteklom semestru*

Najčešća ocjena odslušanih kolegija je »osrednje« (47,6%) i »vrlo dobro« (42,9% odgovora). Dakle, kolegiji su u cjelini dobili solidnu prolaznu ocijenu.

5. *Odaberite najviše od dva od ponuđenih pojmova koji najbliže opisuju odslušane kolegije:*

Odslušane kolegije studenti/ice najčešće opisuju sljedećim pojmovima: »korisno« (18 odgovora), »zanimljivo« (9 odgovora) i »teško« (7 odgovora). Dakle, i ovdje se izražava relativno zadovoljstvo kvalitetom studija.

6. *Jeste li preopterećeni predavanjima?*

Ispitanici uglavnom odgovoraju kako su »...ponekad opterećeni, što ovisi o temi predavanja« (85,7%), pa se može zaključiti da im predavanja ne predstavljaju izraziti »teret« tijekom studija.

7. *Koliko sudjelujete u ostalim ponudama u okviru KBF-a u Splitu (simpoziji, predstavljanja, znanstveni kolokviji, itd.)?*

Većina u izvan nastavnim aktivnostima KBF sudjeluje povremeno (62%) ili često (19%).

8. *Ima li na KBF-u dovoljno duhovne ponude (zajedničke mise, izleti, duh. animacija itd.)?*

Studenti/ce su u većini nezadovoljni duhovnom ponudom na KBF, pa ih više od polovice (57,1%) smatra da je ona nedovoljna i neorganizirana, a trećina misli kako je duhovna ponuda osrednja i da bi je trebalo bolje organizirati. Dakle, ovaj segment fakultetske aktivnosti trebalo bi, prema mišljenju pozanika/ca, poboljšati i unaprijediti (slični su rezultati zabilježeni 2005. g., nap. a.).

9. Kako doživljavate ozračje na KBF-u?

Ispitanici/e su podijeljeni u tom pitanju: većina (42,9%) fakultetsko ozračje smatra prosječnim, a nešto manje (38,1%) ga ocjenjuje »više pozitivnim nego negativnim«.

10. Odaberite najviše dva od ponuđenih pojmova koji najbliže opisuju ozračje na KBF-u:

Najviše anketiranih ozračje na KBF-u opisuje kao prijateljsko (52,4%) odnosno kao ugodno (38,1%).

11. Posvećuje li, prema vašemu mišljenju, KBF dovoljno brige studenticama i studentima?

Studentice i studenti u većini (52,4%) smatraju da im se posvećuje uglavnom dovoljno brige, a slijede oni koji smatraju da je briga slaba (19,0%) ili nedovoljna (14,3%).

12. Izdvojite neke od predmeta koji su vam:

(rangirani podaci: u zagradama je broj odgovora, a predmeti s istim brojem odgovora poredani su abecednim redom)

Studenticama i studentima najteži predmeti su Teodiceja i Bog Stvoritelj, te Grčki jezik. Isto tako, Grčki jezik smatraju najnekorisnijim, a u ovu skupinu svrstavaju i Glazbeni odgoj. Najdosadnije im je Istočno bogoslovlje (koje im je, uz Gregorijansko pjevanje, i među najlakšim predmetima).

Najkorisniji predmeti su im Crkva Kristova, Pneumatologija i Mariologija. Mariologija im je i najzanimljiviji predmet, gdje se prema kriteriju zanimljivost ističu još i Patrologija, Crkva Kristova, te Moralka.

Tablica 3

NAJTEŽI	NAJNEKORISNIJI	NAJDOSADNIJI	NAJLAKŠI	NAJKORISNIJI	NAJZANIMJIVIJI
Teodiceja (5)	Grčki jezik (3)	Istočno	Gregor. pjevanje (5)	Crkva Kristova (3)	Mariologija (4)
Bog Stvoritelj (5)	<u>Glazbeni (2)</u>	<u>bogoslovlje (8)</u>	Istočno	Pneumatologija (3)	Patrologija (3)
<u>Grčki jezik (4)</u>	Epistemologija (1)	Bog Stvoritelj (1)	bogoslovlje (3)	<u>Mariologija (2)</u>	Crkva Kristova (2)
Biblijska teologija (1)	Filoz.	Ekumensko	<u>Glazbeni (2)</u>	Biblijska teologija (1)	<u>Moralna (2)</u>
Moralno	antropologija (1)	bogoslovlje (1)	Filoz.	Egzegeza (1)	Biblijska teologija
bogoslovlje (1)	Gregor.	Epistemologija (1)	epistemologija (1)	Filozofija (1)	SZ (1)
Otajstvo Troj.	pjevanje (1)	Etika (1)	Mariologija (1)	Liturgijska godina (1)	Franjevačka
Boga (1)	Hebrejski jezik (1)	Filoz.	Staroslavenski	Moralna (1)	duhovnost (1)
Povijest religija (1)		antropologija (1)	jezik (1)	Osnovno moralno	Grčki jezik (1)
		Granična pitanja (1)	Uvod u	bogoslovlje (1)	Pneumatologija (1)
		Glazbeni odgovor (1)	misterij Krista (1)	Patrologija (1)	Povijest religija (1)
			Uvod u Sv. Pismo	Teodiceja (1)	Psihologija (1)
					Teodiceja (1)

B) POSEBNA PITANJA

(Napomena: odgovori na sljedeća pitanja odnose se na predmete *Crkva Kristova* i *Kršćanska objava*, te na profesora tih predmeta)

13. *Kako ste posjećivali predavanja spomenutih predmeta?*

Većina anketiranih (dvije trećine) predavanja ovih predmeta posjećuje redovito, dok nešto više od četvrtine to radi »više redovito nego neredovito«.

14. *Jeste li stekli cjelovit pregled tema i gradiva koje je obrađeno?* (a i b)

Tablica 4

Crkva Kristova (a)		Kršćanska objava (b)	
Uopće nemam pregleda	-	Uopće nemam pregleda	-
Uglavnom nisam	-	Uglavnom nisam	-
Djelomično	23,8%	Djelomično	28,6%
Uglavnom jesam	57,1%	Uglavnom jesam	57,1%
Imam potpuni pregled	19,0%	Imam potpuni pregled	14,3%

Iako su rezultati za oba predmeta slični, ipak je vidljivo kako su polaznici/e stekli nešto bolji uvid u predmet *Crkva Kristova*.

15. *Kako ocjenjujete vašu aktivnost na predavanju?*

Najviše studenata/ica (52,4%) tijekom predavanja prave kratke bilješke (skice), dok trećina pravi detaljne bilješke, što pokazuje da se predavanja aktivno i pažljivo prate.¹³

16. *Postoji li mogućnost interaktivnog sudjelovanja na predavanjima?*

Većina polaznika/ica kolegija *Crkva Kristova* i *Kršćanska objava* smatra kako postoji mogućnost interaktivnog sudjelovanja i najviše ih odgovara (57,1%) kako profesor često daje mogućnost za pitanja i

¹³ Alternative na ovo pitanje bile su sljedeće: 1. samo slušam; 2. pravim kratke bilješke (skiciram); 3. pravim detaljne bilješke; 4. nešto drugo...

raspravu. S druge strane, petina ih misli kako bi profesor trebao »više provocirati« polaznike/ce. Ovdje je ostavljena i mogućnost otvorenog odgovora, pa tako jedan student smatra kako bi »Profesor... trebao aktivirati i druge studente ne samo pojedine. Stječe se dojam da prof. neke studente uvažava i cijeni, a druge ne, premda bi i drugi ponekad nešto htjeli reći.«

17. Vaše sudjelovanje u raspravama na predavanjima?

Ispitanici/ce različito sudjeluju u raspravama na predavanjima: najviše ih »raspravlja« povremeno (38,1%), trećina rijetko (33,3%), a nešto više od četvrtine nikada ne sudjeluje u raspravama (28,6%).

18. Kako planirate pripremu ispita?

Najviše studenata/ica se za ispite priprema u dužem periodu, odnosno tijekom predavanja (svaki drugi/a), dok trećina ostavlja cijelu pripremu nakon završetka predavanja, odnosno uči neposredno pred ispite.

19. Kako doživljavate tumačenje gradiva?

Većina (57,1%) tumačenje gradiva doživljava kao zadovoljavajuće, ali smatraju da bi ga još trebalo poboljšati. Trećina misli kako profesor gradivo tumači jasno i argumentirano.

20. Kako doživljavate metodu izlaganja?

Dvije trećine studenata/ica (66,7%) odgovorili su kako predavač »često povezuje sadržaje gradiva s aktualnim pitanjima«, dok četvrtina misli kako su predavanja »živa i zanimljiva, ali nedostaje konkretnih primjera«.

21. Koji ste način izlaganja prepoznali kod spomenutih predmeta?

Najviše anketiranih (85,7%) odgovorilo je kako profesor »slobodno govori s katedre iz svojih skica i natuknice bilježi na ploči.«

22. U kojoj vas je mjeri profesor uspio zainteresirati za spomenute predmete?

Više od polovice ispitanika/ca (57,1%) odgovorilo je »...kako sada drugačije razmišljaju o Crkvi«, a petina (19,0%) će »...možda upisati seminar iz neke od ovih dviju katedri«, što znači da imaju pozitivno mišljenje o predmetima Crkva Kristova i Kršćanska objava, te da su za njih zainteresirani.

Na to pitanje ponuđena je i mogućnost otvorenog odgovora, a zabilježeni su sljedeći stavovi koji potvrđuju gornje ocjene: »Dovoljno za ono što me zanima«, »Neke stvari su mi sada jasnije o Crkvi«, »Produbio je i

bolje objasnio Crkvu i kršćansku objavu«, te »Puno toga sam naučio o Crkvi, bitno« (doslovan prijepis, nap. a.).¹⁴

23. Je li profesor ponudio dovoljno informacija o tome što, odakle i kako pripremiti ispit?

Većina polaznika/ca smatra da informacija ima dovoljno (61,9%), dok četvrtina misli da bi bilo poželjno uvesti kolokvije za spomenute predmete. I ovdje je nekoliko znakovitih otvorenih odgovora: »Ima ih previše, dodatne literature posebno«; »Puno literature« i »Trebao bi nam prof. malo više reći o ispitu.« (doslovni prijepis, nap. a.)

Ovdje je važno istaknuti kako je riječ o odgovorima »bolonjaca«, koji bi točno trebali znati koliko literature moraju pročitati i kojim »tempom«, pa se vidi kako oni u tom smislu nisu dovoljno informirani odnosno pripremljeni od strane predavača.

24. U kojoj mjeri možete reći da studij teologije odgovara vašim očekivanjima?

U ovom, vrlo važnom pitanju, susednti/ce su podijeljeni: po prilici polovica (47,6%) ih odgovara kako su njihova očekivanja samo djelomično ispunjena, dok ih je nešto manje (42,9%) posve zadovoljno studijem. I ovdje ćemo izdvojiti odgovore na »otvoreni« item: »Fali konkretnosti«; »Prilično sam zadovoljan« i »Upisao sam ono što najviše želim učiti i živjeti.« (doslovan prijepis, nap. a.)

25. Ako imate posebnih primjedbi, molim da ih upišete ovdje:
(otvoreno pitanje)

Osam ispitanika/ca dalo je primjedbe odnosno komentare na anketu (odgovori su doslovno prepisani, bez autorskih intervencija):

1. »Mislim da bi se studentima trebalo dati više vremena za postavljanje pitanja i njihovo aktivnije sudjelovanje. Hvala vam profesore na trudu kojem ste uložili.«

2. »Nerazumijevanje onog što se tumači. Težina ispita.«

3. »Profesori bi ponekad trebali više izići u susret studentima, a stječe se dojam da poneki profesori uživaju u odbijanju pri pomoći studentima što je razočaravajuće, još više jer smo katolički fakultet.«

¹⁴ Alternative na 22. pitanje bile su sljedeće: 1. predmeti mi jedostavno ne »leže«; 2. izlaganja su dosadna; 3. sada drukčije razmišljam o Crkvi; 4. možda ću upisati neki seminar iz te katedre i 5. nešto drugo:...

4. »Svećenici profesori bi trebali goriti za Krista i Crkvu, odsjevati radošću i biti mistici, i onda ono što nam predaju usvajalo bi se puno bolje i ne bi imali toliko straha kod polaganja ispita!«

5. »Treba smanjiti satnicu predavanja, te ljetni ispitni rok staviti tako da završava ranije zbog vrućina«.

6. »U pojedinim tematskim cjelinama bilo bi bolje služiti se multimedijom, jer pisanje po ploči ponekad zna biti zamorno. Ostaviti koji sat za raspravu o aktualnim crkvenim dokumentima, događajima i sl.«

7. »Vaša evidencija o prisutnosti studenata je povremena i nema se precizan uvid u to.« (misli se na evidenciju prof. Ančića, nap. a.)

8. »Većina profesora ne razumije što tumači, kako ćemo mi razumjeti.«

III. DIO

5. Osvrta na »zbirne« rezultate anketa

I u jednom i u drugom uzorku (iz 2005. g. i 2007. g.) prosječna dob ispitanika je 23 godine, a među polaznicima dominiraju muškarci. U obje generacije najbrojniji su laici i laikinje, ali je 2007. zabilježeno manje svećeničkih kandidata, a više redovnika.

Studenti/ce u obje promatrane akademske godine ne osjećaju izraženiju preopterećenost predavanjima. Oni iz 2005. g. nešto su češće sudjelovali u izvan nastavnim aktivnostima, dok je i jedna i druga generacija nezadovoljna duhovnom ponudom na splitskom KBF-u.

Ispitanici/ce iz 2005. g. nešto su pozitivnije ocijenili ozračje na KBF-u (opisujući ga kao »zdravo i ugodno«), dok su oni iz 2007. g. nešto kritičniji, odnosno skloniji ocjeni kako je ozračje »prosječno«.

S druge strane, generacija iz 2007. godine zadovoljnija je brigom koja se na KBF-u posvećuje studentima/cama (u većini smatraju da je ima dovoljno) od generacije iz 2005. g. (koja smatra da bi brige trebalo biti više ili da je ona nedovoljna). Ovakav stav sugerira kako su na spomenutom području učinjeni pozitivni pomaci, pa bi trebalo dodatno istražiti u kolikoj je mjeri na ovakve pomake utjecalo uvođenje bolonjskog procesa.

Što se tiče vrednovanja i doživljaja pojedinih predmeta, u anketi provedenoj 2007. g. dano je nešto više alternativa, pa ćemo usporediti samo one *iteme* koji se podudaraju u oba upitnika. Studentima/icama iz 2005. g. najlakši je predmet Gregorijansko pjevanje, najteži im je Grčki jezik, najdosadnija Pneumatologija, a najkorisniji predmet je Crkva Kristova.

Odgovori studenata/ica iz 2007. g. podudaraju se u dvije kategorije: i njima je najlakše Gregorijansko pjevanje, a najkorisniji predmet Crkva Kristova. Najteža im je Teodiceja, a najdosadnije Istočno bogoslovlje.

Što se tiče predmeta Crkva Kritsova i Kršćanska objava (na koje se odnosi drugi dio ankete), studenti/ice iz obje generacije redovito posjećuju predavanja. U većini su zadovoljni uvidom u pregled tema i gradiva, a predavanja se aktivno prate (prave bilješke i sl.).

Iako smatraju da im profesor daje mogućnost interaktivnog sudjelovanja tijekom predavanja, evidentno je da bi predavač trebao više poticati studente/ice na raspravu. Isto tako, odgovori polaznika/ica pokazuju da bi tumačenje gradiva donekle trebalo poboljšati, iako ističu jasnoću i argumentiranost predavanja (posebno oni iz 2005. g.).

Nadalje, studenti/ce su u cjelini zadovoljni povezivanjem gradiva s aktualnim pitanjima iz crkvenog i svjetovnog života, te pokazuju kako su općenito zainteresirani za predmete Crkva Kristova i Kršćanska objava.

Za razliku od studenata/ica iz 2005. g., generacija iz 2007. g. sklonija je uvođenju kolokvija kako bi im se olakšalo polaganje ispita (koje i inače smatraju zahtjevnima i s obimnom literaturom).

Što se tiče studija teologije u cijelosti, iz podataka se uočava kako su očekivanja većine polaznika/ca samo djelomično ispunjena, iako je »relativno nezadovoljnih« manje u generaciji iz 2007. g., među kojima je više onih koji su posve zadovoljni studijem.

6. Nekoliko konkretnih sugestija

- Poticati studente/ice na sudjelovanje u izvan nastavnim aktivnostima koja se organiziraju pri KBF-u u Splitu (simpoziji, predstavljanja knjiga, znanstveni kolokviji i sl.)
- Poboljšati duhovnu ponudu na KBF-u, informirati o njoj studente/ice, jer je to segment studentskog života koji im, s obzirom na usmjerenost fakulteta i njihovog budućeg poziva, najviše nedostaje (zajedničke mise, izleti, duhovna animacija i sl.).
- Posvetiti veću brigu i pozornost potrebama studenata/ica, kako onih koje se tiču procesa nastave i polaganja ispita, tako i onih koji su specifični za njihovu dob i koji se odnose na svakodnevne životne poteškoće, potrebe i izazove.
- Učiniti zanimljivijim i pristupačnijim studentima/cama predmete Pneumatologija i Istočno bogoslovlje.
- Razmisliti o korisnosti (i potrebi) određenih predmeta koje studenti/ce uglavnom smatraju nekorisnima, odnosno o rasterećenju nastavnog programa.

- Olakšati praćenje i pripremu ispita iz predmeta koje studenti/ice smatraju najtežima (npr. uvođenje „multimedije» na predavanjima, češće provjere znanja, uvođenje kolokvija, revizija literature, inzistiranje na jasnoći, razumijevanju, tumačenju gradiva i sl.). Ovdje u prvom redu mislimo na predmete Grčki jezik, Teodiceja, Bog Stvoritelj.
- Više poticati studente/ice na aktivno sudjelovanje u raspravama, osobito one koji se ne javljaju za riječ ili one koji smatraju da ih profesori ignoriraju.
- U cijelosti poraditi na podizanju kvalitete studija, u svim aspektima, kako bi što više polaznika/ica zadovoljilo očekivanja odabranim studijem (teologije).

7. Prioritetne zadaće koje se postavljaju pred splitski kbf

Zacijelo u gradu Splitu ima i drugih pastoralnih ustanova koje svojim programom i radom barem jednim dijelom imaju u vidu i studente/ice teologije (ovdje mislimo na aktivnosti Nadbiskupijskog povjerenstva za mlade, studentske susrete i pobožnosti u Crkvi sv. Filipa Nerija, te na same župske zajednice iz koji studenti/ce potječu ili u kojima žive).

No, polaznici/e studija teologije daleko najviše svojega radnog vremena provedu na matičnoj ustanovi (Katoličkom bogoslovnom fakultetu), pa od njega s pravom očekuju i najveću zauzetost glede njihovih duhovnih i specifičnih mladenačkih potreba.

Nema sumnje da se nastavnici i osoblje fakultetske zajednice trude da svi njezini odjeli dobro funkcioniraju i da nastoje poboljšavati uvjete studija i boravka na Fakultetu. To se daje zaključiti iz odgovora ispitanika, što se na neki način po sebi razumijeva i sa zahvalnošću prihvaća. Ovdje se, međutim, želimo osvrnuti na nekoliko pitanja u anketi gdje odgovori ispitanika konstatiraju značajne nedostatke i neispunjena očekivanja polaznika teološkog studija.

7.1. Duhovna ponuda i animiranje

Većina ispitanika izjavljuje da je sadašnja duhovna ponuda na Fakultetu nedovoljna i neorganizirana.¹⁵ Pitanje duhovne dimenzije povezano je s posebnim karakterom teološkog učilišta pa valja razmisliti kako poboljšati ponude duhovnih sadržaja. Katolički bogoslovni fakultet

¹⁵ Radi se o odgovorima na sedmo pitanje u prvoj anketi (2005.) i osmo pitanje u drugoj anketi (2007.).

poseban je po svome ustroju jer se s jedne strane ravna prema državnim zakonima (koji važe za svaku sastavnicu sveučilišne zajednice), a s druge strane on je istodobno crkveno visoko učilište osnovano prema odobrenju Vatikanske Kongregacije za katolički odgoj, što znači da se pridržava i crkvenih propisa za visokoškolske ustanove.

Na Fakultetu se školuju kako budući svećenici, koji pohađaju filozofsko-teološki studij, tako i budući katehete/istice te ostali pastoralni djelatnici raznih profila koji većinom pohađaju Teološko-katehetski studij.

Posebnost teološkog studija vezana je povrh toga i uz narav same teologije. Prema općenito prihvaćenim kriterijima znanstvenosti (odsutnost proturječja, ispravna dedukcija, točnost te razumljivost sa strane drugih subjekata) akademska teologija ima kvalitetu znanosti jer metodično, sustavno i cjelovito proučava, izlaže i rasvjetljuje objavu Božju sadržanu u Sv. pismu koju Crkva čuva, prenosi, živi i svjedoči. Stoga studij katoličke teologije redovito pretpostavlja pripadnost crkvenoj zajednici i prakticiranje vjere koja je i motiv teologiziranja.

Studenti/ce teologije očekuju da studij, promišljanje i raščlamba sadržaja kršćanske vjere, kao i njezina značenja i primjene u osobnom i zajedničarskom životu, bude popraćena odgovarajućim prepoznatljivim stavovima, pristupom i duhovnim ozračjem kako u izlaganjima nastavnika tako i u svagdašnjem životu fakultetske zajednice. S obzirom na to pitanje ne postoje kod svih polaznika jednaka očekivanja. U jednu skupinu (koja čini manje od četvrtine sveukupnog broja studenata) spadaju oni polaznici koji se pripremaju za svećeništvo (bogoslovi biskupijski i redovnički) kao i studentice redovnice. Oni u svojim zajednicama imaju organiziranu duhovnu animaciju i sustavnu formaciju za buduće zvanje, pa vjerojatno manje osjećaju nedostatke toga segmenta na Fakultetu. No, za sve ostale, a to su više od tri četvrtine studenata/ica, duhovna je ponuda tijekom akademske godine zaista skromna. Ona se zapravo svodi na zajedničku svečanu misu koju Fakultet za sve polaznike organizira tri puta godišnje: na početku akademske godine, na Dan fakulteta (nestalan termin, slavi se sredinom siječnja), te na svršetku predavanja ljetnog semestra. Od klerika se očekuje da sudjeluju na tim misnim slavljinama, dok za laike nema pouzdanog pokazatelja u kojoj su mjeri na njima prisutni. K tome se pred blagdan Božića i Uskrsa za laike organizira duhovna obnova s mogućnošću ispovijedi, a postoji i prilika za duhovne vježbe preko božićnih praznika. Spomenute točke duhovnih aktivnosti na Katoličkom bogoslovnom fakultetu doimlju se zaista vrlo skromnima, a broj studenata/ica koji se odazivlju na ponude u sadašnjem obliku, izuzevši misna slavlja, nije velik.

S obzirom na zadaću animiranja laika stječe se dojam da se u našoj mjesnoj Crkvi i na Fakultetu zapravo nije odveć promijenio mentalitet iz

vremena prije demokratskih promjena kada su na studiju teologije uglavnom bili klerici. Za njih je postojala uhodana duhovna skrb koja i nadalje funkcionira. Klerici, međutim, danas čine manje od četvrtine studenata/ica. Ono što još uvijek nedostaje jest briga za formaciju laika, budućih kateheta, suradnika u pastoralu i prenošenju vjere. U tom pogledu nisu razjašnjene ni nadležnosti tko treba skrbiti za laike koji danas čine više od tri četvrtine polaznika teološkog studija. Pritom bi se, uz malo više dobre volje i zajedničkog nastojanja, dalo napraviti značajne pomake u ponudi različitih korisnih duhovnih sadržaja. Nije teško pretpostaviti da se studentske potrebe i očekivanja odnose na sljedeće mogućnosti: slavlje euharistije u određene radne dane u fakultetskoj kapeli, organiziranje mjesečnih tribina sa ciljanim temama, mogućnosti rada u različitim skupinama (već prema interesu studenata/ica), organiziranje povremenog druženja na zajedničkim izletima, poticanje korisnih aktivnosti kao što su učenje stranih jezika, dragovoljni rad, sportske vještine, sudjelovanje u kulturnim događanjima.

Valja znati kako već postoje personalne i materijalne pretpostavke da se barem dio spomenutih mogućnosti i ostvari, jer su nastavnici našega fakulteta uglavnom svećenici kojima ne bi smjela biti strana duhovna animacija mladih ljudi.

7.2. Briga o studenticama i studentima

U prvoj anketi više od polovice (a u drugoj trećina) ispitanika/ica izjavljuje da im se na Fakultetu ne posvećuje dovoljno brige.¹⁶ Očito se pritom misli na izostanak onih manjih a ponekad i većih pomoći u svladavanju svagdašnjih studentskih životnih situacija.

Za rješavanje problema i olakšavanje života u akademskoj zajednici neobično je važan brzi protok odnosno dostupnost pravih i korisnih informacija. Čini se da je na studijskoj razini potrebno bolje i kvalitetnije informiranje na Fakultetu, počevši od samih događanja na ustanovi, rada fakultetskih odjela, polaganja ispita, do pisanja radova i dostupnosti literature. U tom smislu, podrazumijeva se da im je potrebno omogućiti dostupnost literature na stranim jezicima, neograničeni pristup osobnim računalima povezanim s internetom i sl.

Jednako tako bi trebalo poboljšati i drugu vrstu inicijativa i informacija koje se tiču konkretnih pomoći u rješavanju studentskog smještaja, dobivanju stipendije, rada preko »studentskog servisa« i sl..

Izглеđa da studenti/ce nemaju ni jasnih spoznaja o mogućnosti budućeg zapošljavanja nakon završetka studija. Jedan oblik sadašnje

¹⁶ Usp. odgovore na deveto pitanje u prvom ispitivanju (2005.) i odgovor na jedanaesto pitanje u drugoj anketi (2007.).

nedovoljne brige svakako je izostanak organizirane materijalne potpore potrebnim studentima/cama i nedovoljno poticanje nadarenih polaznika, sa ciljem školovanja budućeg nastavnog kadra.

U današnjim globalizacijskim prilikama neophodno je planski ulagati u izobrazbu mladih znanstvenika, te im pružiti mogućnosti boravka i usavršavanja u inozemstvu, učenja stranih jezika i sudjelovanja na međunarodnim skupovima.

7.3. Sudjelovanje u izvannastavnim aktivnostima

Izvannastavne aktivnosti su važan segment dopune nastave i aktualizacije pojedinih problema iz nastavnog gradiva. Ispitanici su podijeljeni u odgovorima koliko sudjeluju na dodatnim ponudama na Fakultetu kao što su tribine, predstavljanja knjiga, znanstveni skupovi i sl.¹⁷ Polovica od njih to čini samo povremeno. Stoga bi trebalo više preporučivati studentima/icama da sudjeluju na takvim ponudama bilo na matičnom učilištu bilo na drugim ustanovama i vrednovati te aktivnosti kao dio zalaganja u nastavi, osobito ako o tome napišu osvrte.¹⁸

Nastava se može učiniti zanimljivom ne samo pomoću suvremenih sredstava prezentacije nego i povremenim organiziranjem tzv. terenske nastave ili pozivanjem u goste stručnjaka za pojedina pitanja koja se u predmetnom gradivu obrađuju. Da je to za sudionike u nastavi pravo osvježanje, pokazuju i neke primjedbe ispitanika u našoj anketi.¹⁹ Jače povezivanje izvannastavne i nastavne aktivnosti u pojedinim kolegijima svakako je korisno sredstvo da se izbjegne dojam suhoparnosti i apstraktnosti u izlaganju gradiva, te otkrije njegova aktualnost. Time se jača motivacija za učenje i olakšava proces usvajanja znanja. Zaključno se može s pravom ustvrditi da od kakvoće spomenutih triju točaka (duhovna ponuda, briga o polaznicima na teološkom studiju, kvaliteta nastave) znatno ovisi u kojoj će mjeri studenti/ce na Fakultetu naći ispunjenje svojih očekivanja. Tu bi se mogao kriti i razlog za visok broj odgovora da su očekivanja polaznika od studija teologije samo djelomično ispunjena (odgovori na pitanje br. 22 u prvoj i na pitanje br. 24 u drugoj anketi).

¹⁷ Usp. odgovore na šesto pitanje u prvo anketi (2005.) i na sedmo pitanje u drugoj anketi (2007.).

¹⁸ Imamo pozitivna iskustva u poticanju studenata na sudjelovanje u dodatnim ponudama. No to izaziva i dodatno opterećenje za nastavnika osobito ako se radi o velikim nastavnim grupama.

¹⁹ Autor ankete u okviru kolegija Crkva Kristova organizira svake godine studentski posjet jednoj od vjerskih zajednica u Splitu: Srpskoj pravoslavnoj crkvenoj općini, Židovskoj općini ili Islamskoj zajednici.

Literatura:

Havelka, M. (2003.), *Visoko obrazovanje u Hrvatskoj i europskim zemljama*. Zagreb
Institut društvenih znanosti Ivo Pilar.

Ilišin, V., I. Mendeš, D. Potočnik (2003.), Politike prema mladima u obrazovanju
i zapošljavanju. *Politička misao* 40(3):58-89.

Mikić, M, R. Šubić (2003.), *Do Bruxellesa brže preko Bologne? Imo-edc-euroscope
podataka*. God. 12, br. 66, travanj 2003.

Studiji 2005./06. Posebni prilog Vjesnika i Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa.
Zagreb, 28. lipnja 2005.

The teaching process as seen through the eyes of students:

*The results of the poll carried out at the Catholic and Theological
University in Split*

Prompted by the directions of the Bologna Process which accentuates the need for tracking the teaching process, surveys from students who had completed their respective courses or were at the end of a semester were seen as ideal. We had prepared poll questions and carried out a survey for the third year students of the Philosophical and Theological programme at the Catholic and Theological University in Split. In the first part, we present the framework of the research giving basic information about the University, its specifics and the number of attendants as well as the intention of the research. In the second and third paragraphs processed results of the answers to the questions which were asked in both researches are outlined. This is followed by the final review of the results which includes concrete complaints and suggestions about priority goals which are put forward as a solution to the imperfections and unfulfilled expectations from the perspectives of theology students in Split.

Key words: study course, theology, Croatia, Bologna Process, poll

»— proces sekularizacije nije učinak ateizma, kako se obično drži, nego je nužna i očekivana posljedica učenja i djelovanja samoga kršćanstva, pa je to prije svega teološko pitanje, a tek poslije sociološka potvrda. Takvo razmišljanje sadrži, dakle, jedno posve novo i iznenađujuće uvažavanje sekularizacije, jer ona više nije poistovjećena s iščeznućem kršćanstva koliko je postala njegovim predvidivim i nezaobilaznim posljecom. Tu je slutnju i njezino biblijsko tumačenje umnogome prekoračio i teološki zaokružio — povezaвши ih s rastućom sekularizacijom u društvu — D. Bonhoeffer, poznati protestantski pastor i mučenik nacističkih logora. Njegovo pitanje sada glasi: kako ostati kršćaninom u svjetovnom svijetu današnjice? Jedino tako, misli on, da se prestane biti vjernikom na isključivo mitski i religiozan način.

S obzirom na to da je suvremeni čovjek postao punoljetan, zreo i siguran u sebe, pomoći mu može samo ovosvjetojno i svjedočko kršćanstvo, koje se uspjelo očistiti od magičnih sadržaja, drevnih strahova, nevidljive onostranosti, žrtveničke opsjednutosti, bijega od zajedničkih dužnosti i sebične zaokupljenosti vlastitim spasenjem umjesto služenjem bližnjemu. U tom značenju D. Bonhoeffer nalazi sastojke spomenute nereligiozne i svjetovne vjere u Kristovu primjeru, koji je u zemaljskom životu bio 'čovjek za druge', a ne 'Bog za sebe'. Dapače, Bog je usred našega života tek istinski onostran. Stoga njegova filozofska nevidljivost ubija i obeshrabruje.«

(Ž. Mardešić, 2004.; NP IV/2., 330)